

PROFESOR JERZY WYROZUMSKI (1930–2018)

Drugiego listopada 2018 roku zmarł profesor Jerzy Wyrozumski, wybitny mediewista i cracovianista, wieloletni Prezes i Członek Honorowy Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa.

Zasługi Profesora dla nauki polskiej i dla Krakowa są nie do przecenienia. Dotyczy to również wypełnianej przez Niego z wielkim poświęceniem misji prezesa naszego Towarzystwa. Profesor nie tylko z oddaniem przez 35 lat kierował Towarzystwem, ale nadał jego działalności nowy wymiar. Ofiarował nam swój autorytet, niezwykle sumiennosc i odpowiedzialność.

Profesor Jerzy Wyrozumski objął prezesurę Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa w maju 1980 roku. Został wybrany przez Wydział i przyjął tę funkcję w czasie dla Krakowa i jego zabytków szczególnie trudnym. Koniec dekady lat siedemdziesiątych to dla miasta czas pogłębiającego się kryzysu, którego jaskrawym przejawem stała się katastrofa ekologiczna. Stan najwyższego zagrożenia dla dziedzictwa nagromadzonego w starej polskiej stolicy był równocześnie impulsem do podejmowania działań obywatelskich w obronie Krakowa i w obronie zagrożonych wartości. Jako prezes

1. W auli Polskiej Akademii Umiejętności, 2011. Fot. Andrzej Banaś / Polska Press

2. Na krakowskim Kazimierzu, 1986. Fot. Jerzy Duda

3. W sali odczytowej Towarzystwa, z prezydentem Krakowa Józefem Lassotą, 1993. Fot. Jerzy Duda

Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa był jednym z najważniejszych autorytetów, wokół których odrodzić się miało pod Wawelem społeczeństwo obywatelskie. Nie przypadkiem więc początek prezesury Jerzego Wyrozumskiego zbiegł się z powstaniem przy Towarzystwie – jeszcze przed sierpniowymi strajkami roku 1980 – Komitetu Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego. Komitet stał się szybko symbolem przywracania społecznej świadomości dziedzictwa, które reżim konsekwentnie wymazywał z pamięci zbiorowej Polaków – dziedzictwa polskiej Niepodległości. Komitet i inne liczne inicjatywy podjęte przez Towarzystwo w tym romantycznym czasie Pierwszej Solidarności były też świadectwem odzyskiwanej przez nie podmiotowości.

Obrona niezależności Towarzystwa w czasach stanu wojennego to wielka osobista zasługa Jerzego Wyrozumskiego. Próbowano wówczas zlikwidować Towarzystwo, aby uniemożliwić odnawianie kopca Józefa Piłsudskiego. Odwaga Profesora i bezkompromisowość w rozmowach z ówczesną władzą budziły podziw. Towarzyszyła mu zawsze dewiza Jego Uniwersytetu: *Plus ratio quam vis*. To zarazem synteza niezwyklej osobowości tego Uczzonego.

Determinacji naszego Prezesa zawdzięczało Towarzystwo nie tylko uratowanie zagrożonej wówczas suwerenności, ale i możliwość rozwoju różnych form działalności obywatelskiej na rzecz Krakowa. Wśród nich wymienić można choćby: doroczne sesje „Kraków w dziejach narodu”, nową dynamikę „Rocznika Krakowskiego” i innych wydawnictw Towarzystwa, konkursy pod hasłem „Ocalić od zapomnienia” czy regularnie podejmowane interwencje konserwatorskie. W latach osiemdziesiątych Towarzystwo było jednym z tych miejsc, gdzie formułowano nową filozofię myślenia o Krakowie i jego dziedzictwie. To tutaj, przy ulicy Świętego Jana 12, jesienią 1989 roku odbywały się regularne spotkania ekspertów Komitetu Obywatelskiego, podczas których rodziła się nowa wizja Krakowa.

Przełom polityczny roku 1989 umożliwił Towarzystwu odzyskanie po pół wieku jego własności: zabytkowej kamienicy przy ulicy Świętego Jana. Ta kluczowa dla przyszłości Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa batalia to jeden z największych sukcesów kadencji profesora Jerzego Wyrozumskiego. Kadencji, w czasie której pełnił szereg innych ważnych funkcji publicznych, między

4. Odsłonięcie tablicy upamiętniającej 100-lecie Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, od lewej: Olga Dyba, Jacek Purchla, Andrzej Fischinger, Andrzej Fischer, Jerzy Wyrozumski, Stefan Dousa, 1996. Fot. Jerzy Duda

innymi na Uniwersytecie Jagiellońskim i w odrodzonej Polskiej Akademii Umiejętności, równocześnie wnosząc do badań nad historią miasta tak monumentalne dzieła jak choćby pierwszy tom *Dziejów Krakowa*. Notabene za wybitny wkład w te badania Jerzy Wyrozumski został wyróżniony w roku 2010 Nagrodą Miasta Krakowa.

Przez wiele ostatnich lat codzienna służba publiczna Profesora rozpięta była pomiędzy dwoma adresami: Sławkowska 17 i Świętego Jana 12. Zjawiał się na ulicy Świętego Jana codziennie, punktualnie o godzinie dziesiątej. Z rzadko spotykaną pilnością osobiście zajmował się wszystkimi, nawet najdrobniejszymi, szczegółami związanymi z administrowaniem sprawami Towarzystwa. Równocześnie przy obowiązkowej kawie – od której był niewątpliwie uzależniony – chętnie dzielił się ze współpracownikami swoją niezwykłą wiedzą o Krakowie. Pomnażanie i upowszechnianie tej wiedzy było pasją Profesora.

W maju 1995 roku Rada Miasta Krakowa wyróżniła Jerzego Wyrozumskiego srebrnym medalem

5. Osiemdziesiąte urodziny Profesora, 2010. Fot. Jerzy Duda

6. Posiedzenie Wydziału Towarzystwa, z prof. Jackiem Purchlą, marzec 2011. Fot. Jerzy Duda

7. W Pałacu pod Krzysztofory, z prof. Ewą Przyboś, styczeń 2017. Fot. Jerzy Duda

8. Nadanie tytułu Honorowego Członka Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, kwiecień 2017. Fot. Jerzy Duda

9. Urząd Miasta Krakowa: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa otrzymuje srebrny medal Cracoviae Merenti, czerwiec 2017. Fot. Konrad Kołodziejczyk

10. Bożena i Jerzy Wyrozumscy, 2010. Fot. Jerzy Duda

Cracoviae Merenti. W uzasadnieniu uchwały napisano między innymi:

„Jerzy Wyrozumski, urodzony w roku 1930 w Trembowli, po drugiej wojnie światowej związał swe losy z Krakowem. W Uniwersytecie Jagiellońskim przeszedł całą karierę naukową od stanowiska asystenta do profesury zwyczajnej. Z wielkim poświęceniem służył społeczności uniwersyteckiej na stanowisku dziekana Wydziału Filozoficzno-Historycznego w trudnych latach 1981–1987, a następnie prorektora w latach 1987–1990.

Jako krakowianin z wyboru darzy królewskie miasto szczególną miłością. Od roku 1980 nieprzerwanie pełni z ogromnym zaangażowaniem funkcję Prezesa Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, które pod jego kierownictwem popularyzuje na szeroką skalę rzetelną wiedzę o dziejach i współczesnych problemach aglomeracji krakow-

skiej. Profesor Wyrozumski jest organizatorem całego cyklu sesji naukowych dotyczących roli Krakowa w dziejach narodu polskiego. Stara się o podtrzymanie wartościowych tradycji krakowskich, a także wspomaga rozmaite instytucje w dziele ochrony zabytków Krakowa”.

Jako prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa przez ponad 30 lat był redaktorem zasłużonego „Rocznika Krakowskiego”. Czterdzieści tomów Biblioteki Krakowskiej i trzydzieści pięć tomów w serii Kraków w Dziejach Narodu wydanych w czasie Jego prezesury to zaledwie sucha statystyka. Ukochanym dzieckiem edytorskiej pasji Profesora stała się monumentalna seria Fontes Cracovienses. Jego drugą wielką pasją było średniowiecze. Papież Jan Paweł II odznaczył profesora Wyrozumskiego Komandorią Orderu Świętego Sylwestra za zasługi w procesie kanonizacji świętej Jadwigi

11. W Centrum Kultury Żydowskiej, styczeń 2011. Fot. z Archiwum Fundacji Judaica

Królowej. Na jubileusz 750-lecia lokacji Profesor przygotował tom Biblioteki Krakowskiej pt. *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, który stanowi podstawowe kompendium wiedzy o mieście. Przy ulicy Świętego Jana 12 spełniał swoje sny i marzenia o Krakowie.

Najlepszym dowodem tytanicznej pracy jest spuścizna naukowa Profesora, co dobitnie pokazuje chociażby zestawiona w tym tomie „Rocznika Krakowskiego” bibliografia Jego publikacji z lat 1995–2018.

Odszedł jeden z luminarzy humanistyki polskiej. Zawsze pełen poświęcenia. Człowiek krystalicznej uczciwości, wielkiej dobroci i równie wielkiej skromności. Pożegnaliśmy Go 9 listopada na cmentarzu Rakowickim, gdzie spoczął w Alei Zasłużonych.

Kochany Leszku, dziękuję!
Jacek Purchla